

Motion till riksdagen 2005/06: MJ4

av Åsa Domeij (mp)
med anledning av prop. 2004/05:177

Etisk prövning av djurförsök m.m.

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att alternativa metoder till djurförsök skall utvecklas utifrån de fem R:ens princip: Refine, Reduce, Replace, Reject och Redirect resources.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att prioriteringen vid utvecklande av alternativa försöksmetoder skall vara målsättningen att finna djurfria alternativ snarare än att finna alternativ som också innebär djurförsök.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att Djurskyddsmyndigheten utökar sitt arbete med att definiera för vilka syften djurförsök ej kan anses motiverade.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Djurskyddsmyndigheten bör utveckla ett system för samverkan mellan myndigheter för att en utveckling av alternativa metoder utifrån de fem R:ens princip skall kunna ske.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att anta ett mål för statlig konsumtion av produkter som ej är framtagna med djurförsök.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ökad konsumentupplysning då det gäller såväl produkter som är framtagna med djurfria metoder som produkter framtagna med metoder som ej är tillåtna i Sverige.

Motivering

Redan år 1959 förde de brittiska forskarna William Russel och Rex Burch fram de idéer som för många har blivit vägledande för vad som avses med alternativ till djurförsök: Varje metod som innebär en förbättring av djurens situation, en minskad användning av försöksdjur, eller ett totalt ersättande av försöksdjursanvändningen. Definitionen är känd som de tre R:ens princip

Fel! Okänt namn på

eftersom definitionen på engelska kan sammanfattas med orden Refinement, Reduction och Replacement. Refine syftar till att förfinna metoderna så att förhållandena för djuren förbättras. Reduce syftar till att utveckla metoder och vidta åtgärder som begränsar försöksdjursanvändningen. Replace innebär en strävan att ersätta djurförsöken med någon annan metod. Tyngdpunkten i dagens forskning angående alternativa metoder anses av djurskyddsorganisationerna ligga på Refine och Reduce snarare än Replace. Ett starkare fokus på metoder som ersätter djurförsök snarare än främjar andra typer av djurförsök har efterlysts. För allmänheten betraktas också alternativ till djurförsök vara just djurfria metoder.

I både Försöksdjursutredningen (SOU 1998:75 Djurförsök) och i delbetänkandet av den djurförsöksetiska utredningen (SOU 2002:86 Etisk prövning av djurförsök) framförs att de tre R:ens princip inte är tillräcklig utan borde utvecklas till de fem R:ens princip. Den nuvarande definitionen skulle därigenom utökas med Reject och Redirect resources. Reject innebär att djurförsök skall avvisas när de inte är vetenskapligt motiverade eller när de innebär ett otillbörligt lidande för djuret i fråga. Djurskyddsmyndigheten har en viktig uppgift i att definiera syften för vilka djurförsök ej skall anses vara ett angeläget allmänt intresse, och myndigheten har i linje med detta utfärdat föreskrifter som förbjuder användning av försöksdjur för framtagande av kosmetika. Det är viktigt att myndigheten utökar sitt arbete med att definiera för vilka syften djurförsök inte kan anses motiverade. Redirect resources syftar till att det problem som adresseras löses på annat sätt än genom djurförsök. Det blir då frågan om att på ett bättre sätt ta vara på tillgänglig kunskap och annan typ av forskningsmetodik. En stor del av de uppnådda medicinska framstegen har t.ex. gjorts genom epidemiologiska studier, där man genom att i en stor grupp av människor studera förekomst av olika sjukdomar och olika typer av riskfaktorer – ärftliga, kost, levnadssätt, exponering för miljöföroreningar m.m. – på ett mycket effektivt sätt kunnat visa på orsakssamband mellan t.ex. kost och hjärt/kärlsjukdomar, exponering för vissa miljögifter och fosterskador samt bakgrunden till nästan alla yrkesrelaterade sjukdomar. En resursförstärkning av den epidemiologiska forskningen, och därigenom en ökad utvärdering av all den kliniska erfarenhet som redan i dag finns ackumulerad i sjukvårdens journalsystem, skulle sannolikt leda till stora medicinska framsteg och därigenom minska behoven av djurförsök. Genom epidemiologin kan den komplexa verkligheten studeras och viktiga framsteg för den förebyggande folkhälsan göras. På liknande sätt kan ökade satsningar på kliniska studier, obduktioner och utveckling av datoriserade modellsystem ersätta en icke försumbar del av de djurförsök som görs i dag, och kanske framför allt medverka till att framtida djurförsök aldrig utförs.

Inom ramen för det femte R:et ryms också politiska åtgärder utanför djurförsöksområdet, som t.ex. beslut att minska introduktionen av nya, potentiellt toxiska kemikalier och olika typer av kampanjer för ökad hälsa, t.ex. för minskad rökning. Särskilt viktigt i detta sammanhang är EU:s förslag till ny kemikalielagstiftning, REACH. Förslaget, som tidigast kommer att antas under 2005, anses innebära en utökad användning av försöksdjur inom EU i

Fel! Okänt namn på

storleksordningen 10–20 miljoner djur. Många av försöken kommer att vara mycket plågsamma.

Att tillämpa de fem R:ens princip skulle innebära ett vidgat betraktelsesätt på djurförsök, som i vissa fall, t.ex. då det gäller Redirect resources, innebär att avvägningar måste göras som ligger på en annan nivå än den som de djurförsöksetiska nämnderna hanterar. Detta kan t.ex. innebära att samverkan måste ske mellan de djurförsöksetiska nämnderna, Djurskyddsmyndigheten och andra myndigheter (t.ex. Socialstyrelsen, Kemikalieinspektionen m.fl.), för att mer effektivt nå de djurförsökspolitiska målsättningarna. Försöksdjursanvändningen kan också minskas genom en ökad konsumentupplysning, t.ex. i form av en frivillig djurfrihetsmärkning av produkter. Statliga aktörer bör också, inom relevanta produktgrupper, efterfråga icke djurtestade produkter i samband med upphandlingar, och ett mål för upphandling av icke djurtestade produkter bör antas. Ökad konsumentupplysning inom forskarsamhället då det gäller produkter som tagits fram med metoder som inte är tillåtna i Sverige, t.ex. vissa metoder för immunisering och framställning av antikroppar, är också angelägen.

Stockholm den 26 september 2005

Åsa Domeij (mp)